

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 OSLO

Til høring - Å høre til - Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø - høringsfrist 22.06.2015

Vi viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet.

Nordland fylkeskommune har behandlet NOU 2015:2 Å høre til: Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø i to omganger, begge ganger i fylkeskommunens politiske organer.

Fylkestinget behandlet utredningen i sitt møte 8.-10- juni. Fylkestinget fattet følgende vedtak i sak 101/2015:

1. Fylkestinget er enig i at arbeidet for et bedre psykososialt skolemiljø må styrkes betydelig. Fylkestinget er opptatt av at både skoleeier og den enkelte skole har et grunnleggende ansvar for at respekten for enkeltindividet skal komme til uttrykk ved at skolen skal ha tro på eleven, vi skal lytte til eleven og handle raskt ved mistanke eller kjennskap til at elever blir krenket. Mobbing eller krenkelser har svært dramatiske konsekvenser for den enkelte, og fylkestinget ønsker å understreke at nulltoleranse mot mobbing og arbeidet med å motvirke krenksler ikke bare skal være retoriske formuleringer, men hardt, kunnskapsbasert arbeid hver dag, i klasserom, på verksted, i kantine og bibliotek og i andre sammenhenger der elever og læringer møtes.
2. Fylkestinget støtter utvalgets forståelse av og forslag med hensyn til nulltoleranse mot mobbing.
3. Fylkestinget ser positivt på forslaget om en sterk satsing på kompetanseheving for bedre psykososialt skolemiljø. Nasjonale myndigheter bør vurdere om dette skal være en egen satsing eller kobles til pågående satsinger i grunnopplæringen.
4. Fylkestinget ber Fylkesrådet sørge for at arbeidet med et positivt elevsyn styrkes. Videre forutsetter Fylkestinget at kompetanseheving innenfor klasseledelse tar opp i seg viktige tema innenfor psykososialt skolemiljø og at skoleeiers og skolenes lovkunnskap og regelforståelse styrkes.
5. Fylkestinget stiller seg positiv til at skoleeiers ansvar styrkes og at det innføres en aktivitetsplikt ved krenkelser og mobbing.
6. Fylkestinget støtter at krenkelse som kategori innføres som kategori i lovverket. Ut fra en vurdering av at krenkelser mot enkeltelever kan være så alvorlige, at de kan merke eller skade en person for livet, i verste fall med de omkostninger dette innebærer i det enkelte livsprosjekt og for samfunnet. Nasjonale myndigheter og andre relevante øktører anmodes om å arbeide for å etablere og praktisere en omforent begrepsforståelse med hensyn til krenkelser.

7. Gode psykososiale miljø og økt trivsel, medvirkning og inkludering skapes også av innbydende, varierte og inkluderende fysiske skolemiljø så vel innendørs som utendørs. Fylkestinget anbefaler at det nedsettes et eget utvalg som utreder disse forhold og sammenhenger og som presenterer strategier og tiltak for oppfølginger.
8. Fylkestinget er enig i at faglig og sosial læring hører sammen.
9. Fylkestinget ber Fylkesrådet foreta en gjennomgang av forslagene om endringer i kapittel 9a i opplæringsloven og sende separat høringsuttalelse om dette.

Fylkesrådet har fulgt opp punkt 9 i Fylkestingets vedtak og behandlet i møte 23.6 en egen uttalelse om forslaget til endringer av kapittel 9a i opplæringsloven. Fylkesrådet fattet følgende vedtak:

1. Fylkesrådet støtter forslaget om at sentrale prinsipper i barnekonvensjonen lovfestes i opplæringslovens kapittel 1 og i kapittel 9a
2. Fylkesrådet slutter seg til de fleste av forslagene i utredningens kapittel 16 og forslagene til endring av kapittel 9a i opplæringsloven.
3. Det intensiverte arbeidet mot mobbing og trakassering av elever må føre til en styrking av rettsvernet for skolens elever. Barn og unge skal oppleve norsk skole som et trygt sted å være.
4. Fylkesrådet støtter at formålet med loven er å forhindre krenkelser, men Fylkesrådet vil presisere at definisjonen av begrepet krenkelse er for vid og uklar når man legger til grunn kun det subjektive aspektet. Krenkelseshensikt bør være en skjerpene omstendighet. De som fører til skade må straffes.
5. Fylkesrådet støtter at kravet til systematisk HMS-arbeid og internkontroll knyttet til elevenes skolemiljø i kapittel 9a presiseres i loven. Det kan vurderes hvorvidt noen av punktene i tredje ledd mer naturlig hører hjemme i en forskrift enn i selve lovteksten.
6. Fylkesrådet støtter forslagene til endring av bestemmelsene om brukermedvirkning. I dagens § 9a-5 heter det: *Skolemiljørepresentantane skal ikkje vere til stades når utvalet behandlar saker som er omfatta av teieplikt etter lov og forskrifter*. Denne bestemmelsen videreføres i ny § 9A-4.
7. Fylkesrådet etterlyser en grenseoppgang mellom foreldreansvar og skolens ansvar for skolemiljøet
8. Fylkesrådet vil peke på at det i kommentarene til lovforslaget legges vekt på elevens og foreldrenes syn når gjenoppretingsarbeidet evalueres. Fylkesrådet savner her avklaring av personvern hensyn. Forholdet mellom den krenkte elevens rett til innsyn og krenkerens rett til personvern må avklares.
9. Fylkesrådet er uenig i forslaget om å la Barneombudet få myndighet til å sanksjonere skoleeiere som ikke har gjort nok for å stoppe krenkelser. Fylkesrådet mener at enten Fylkesmannen styrkes til å behandle elevklager på en mer effektiv måte enn i dag eller at det opprettes et nytt, uavhengig klageorgan.

Til orientering vedlegges saksframleggene fra de to sakene i hhv Fylkestinget og Fylkesrådet.

Med vennlig hilsen

Øystein Johannessen
assisterende fylkesutdanningsjef

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift.

Hovedmottakere:

Kunnskapsdepartementet Postboks 8119 Dep 0032 OSLO

Vedlegg:

Sak 101-205 Høring Djupedalutvalget DokID
569573

FYLKESRÅDSSAK

Saksnummer	Utvalg/komite	Dato
	<utvalg>	<dato>

Høring - Djupedalutvalget NOU 2015:2 Å høre til

Sammendrag

Djupedalutvalget har i sin utredning fremmet en rekke forslag til endring av opplæringslovens kapittel 9a. Fylkesrådet støtter de fleste av forslagene, inkludert forslagene i utredningens kapittel 16 og forslaget om at sentrale prinsipper i FNs barnekonvensjon nedfelles i opplæringsloven. Fylkesrådet mener bestemmelsene om å innføre krenking som kategori må støttes, men krenkelser må defineres tydeligere. Rettsvernet for skolens elever må styrkes. Fylkesrådet er uenig i forslaget om at Barneombudet skal kunne sanksjonere mot skoleeiere.

Bakgrunn

Djupedalutvalgets utredning «Å høre til: Om virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø» er ute på høring med høringsfrist 22.6. I saken til Fylkestinget foreslås det at Fylkesrådet uttaler seg om forslaget til nytt pkt 9a i Opplæringsloven.

Fylkesråden gir ikke en oversikt over alle spesifikke endringsforslag. Forslagene som er beskrevet her er gjengitt fra utredningens sammendrag og er en sammenstilling av utvalgets forslag i kapittel 16 om styrket håndheving av brudd på kapittel 9a i opplæringsloven.

Utvalgets forslag til tiltak:

- Dagens klageordning endres. Gjenstanden for klage endres til krenkelser og om skolen har satt inn tilstrekkelige og egnede tiltak for å sikre at eleven har et trygt psykososialt skolemiljø.
- Førsteinstans er Barneombudet, som er et lavterskeltilbud og behandler klager etter § 9A-10. Barneombudet gis myndighet til å sanksjonere skoleeiere som ikke har gjort nok for å stoppe krenkelsene og sørge for at eleven får et trygt psykososialt skolemiljø i etterkant.
- Barneombudets vedtak kan påklages til Skolemiljøklagenemda.

- Tilsyn videreføres som i dag, men fylkesmennene bør gjennomføre flere hendelsesbaserte tilsyn. Departementet må sikre at Fylkesmannen har tilstrekkelige ressurser til dette.
- Det lovfestes hjemmel for å pålegge administrative sanksjoner og reaksjoner mot skoleeiere som ikke oppfyller kravene i kapittel 9a, for tilsynsmyndigheten og Barneombudet og klageinstansen.
- Straffebestemmelsen i kapittel 9a videreføres.
- Det lovfestes en oppreisningsordning for krenkelser dersom skolen ikke har gjort nok for å forebygge, avdekke eller håndtere krenkelser. Dette blir erstatning for ikke-økonomisk tap på grunn av at skoleeieren eller skolen forsettlig eller uaktsomt ikke har oppfylt plikter i kapittel 9a.
- Bestemmelsen om erstatning på grunnlag av arbeidsgiveransvaret videreføres.
- Departementet bes om å utrede om saksøkere i saker om erstatning på grunnlag av arbeidsgiveransvar, bør omfattes av ordningen om fri rettshjelp, og om foreldelsesfristen bør forlenges.
- Det bør etableres et utdanningsrettslig fagmiljø ved et av landets juridiske fakulteter.
- Alle utdanningsinstitusjoner som tilbyr lærerutdanning eller etter- og videreutdanning for lærere eller skoleledere, bør undervise i utdanningsrett.

Problemstilling

Saken har følgende problemstillinger:

- Elevenes rettsstilling styrkes.
- Krenkelse innføres som kategori i opplæringsloven.
- Barneombudet er foreslått å få en utvidet rolle.
- Skoleeiers ansvar økes betydelig.
- Regelkunnskap og kunnskapsbygging styrkes.

Vurderinger

I kapittel 15 foreslår utvalget at sentrale prinsipper i barnekonvensjonen lovfestes i opplæringslovens kapittel 1 og i kapittel 9a. Min vurdering er at dette bør støttes for å styrke elevenes rettsstilling.

Utvalget foreslår at innholdet i elevens rett til et trygt psykososialt skolemiljø presiseres i loven, og ulovfestede prinsipper reguleres i § 9A-1. Fylkesråden støtter at paragrafen utvides og tydeliggjør elevens rett på den ene side, og skolens og skoleeiers plikter på den andre. Det er også nødvendig å tilføye at eleven har rett til å oppleve sosial tilhørighet og at dette er en plikt skoleeier i siste instans skal oppfylle. Fylkesråden mener imidlertid at første ledd, siste punktum tar inn et prinsipp som for det første går lenger enn FN's barnekonvensjon når kun elevens subjektive opplevelse skal legges til grunn for å avgjøre hvorvidt ord eller handlinger skal oppfattes som krenkende. Fylkesråden mener utvalget har lagt seg på en så omfattende definisjon av begrepet krenkelse at det både blir uhandterlig og utydelig:

Om krenkelser heter det:

«Utvalget forstår *krenkelser* som et samlebegrep for ord eller handlinger der en persons verdighet eller integritet blir krenket. Dette omfatter alt fra enkeltstående ytringer eller handlinger til gjentatte episoder. Begrepet krenkelse omfatter derfor også mobbing, vold, rasisme, trakassering og diskriminering siden alle disse inneholder enkeltkrenkelser. Krenkelser kan omfatte direkte ord og handlinger eller baksnakking, utfrysning, ryktespredning eller andre handlinger som har den effekten at en annen elev opplever ubehag. [...] Krenkelsene kan være intensjonelle eller ikke ment for å skade. Det er ikke noe krav om at krenkelsen har som mål å skade. Det er nok at episoden eller hendelsen fører til en subjektiv opplevelse av ubehag for den det gjelder, for at det skal utløses det utvalget foreslår som en aktivitetsplikt for skolen.» (side 31)

Etter fylkesrådets vurdering bør Fylkesrådet støtte at formålet med loven er å forhindre krenkelser, men fylkesråden mener at definisjonen av begrepet krenkelse er for vid og uklar når man legger til grunn kun det subjektive aspektet. Det bør legges til grunn at det foreligger krenkelseshensikt før aktivitetskravet trer i kraft.

Fylkesråden mener skolens aktivitetsplikt må være en helt annen når en elev blir trakassert på grunn av legning eller etnisitet og når en elev subjektivt kan oppleve at en annen har sendt et hånlig blick og dermed føle ubehag. Det er ikke mulig å lovregulere ubehag. Jeg tilrår derfor at første ledd andre punktum enten utelates eller modifiseres.

Utvalgets forslag om at skoleeierens plikt til å sette inn tiltak for å fremme et trygt psykososialt skolemiljø for alle elever tydeliggjøres i kapittel 9a bør etter min vurdering støttes. Det samme gjelder forslaget om at elevens rett til et trygt fysisk miljø reguleres i § 9A-2.

Utvalget foreslår at kravet til systematisk HMS-arbeid og internkontroll knyttet til elevenes skolemiljø i kapittel 9a presiseres i loven. Jeg støtter dette forslaget, men det kan vurderes hvorvidt noen av punktene i tredje ledd mer naturlig hører hjemme i en forskrift enn i selve lovteksten.

Utvalget foreslår at reguleringen av ordensreglement, herunder bortvisning, flyttes til kapittel 9a. Jeg støtter at lovregler for ordensreglement flyttes til kapittel 9A siden ordensreglementet gir retning for arbeidet med skolens psykososiale miljø. Forslaget bidrar til klarhet i hvordan sanksjoner mot elever som bryter ordensreglene, henger sammen med det overordna arbeidet for et trygt skolemiljø for alle elever.

Forslaget om å regulere digitale krenkelser mener jeg også bør støttes, både det som skjer i skoletida og det som skjer ellers i sammenheng med skolens virksomhet. Samtidig ser jeg at regelen *kan* bli problematisk å håndheve siden det vil være uklare grenser mellom det som skjer i et ungdomsmiljø generelt og det som kan knyttes til skolens virksomhet. Men regelen er nødvendig.

Det foreslås endringer i bestemmelsene om brukermedvirkning, særlig skolemiljøutvalget. Jeg mener dette forslaget må støttes med ønske om presisering: I fjerde ledd heter det at elev- og foreldrerepresentanter skal underrettes om alle hendinger som har betydning for skolemiljøet. Erfaringsmessig *kan* dette i en del tilfeller relateres til enkeltpersoner. I dagens § 9a-5 heter

det: *Skolemiljørepresentantane skal ikkje vere til stades når utvalet behandlar saker som er omfatta av teieplikt etter lov og forskrifter.* Jeg ønsker at denne bestemmelsen videreføres i ny § 9A-4.

Forslaget om at skoleeiere gis en lovpålagt plikt til å gi medlemmer i brukerorganene opplæring, slik at de kan utføre vervet sitt på en forsvarlig måte, bør etter min vurdering støttes.

Utredningen foreslår en aktivitetsplikt med lovfestede krav til hvordan skoler skal behandle krenkelser av elevene. Ny § 9A-7 lovfester skolens og alle skolens ansattes aktivitetsplikt dersom de har mistanke om eller kjennskap til at en elev er utsatt for krenkende ord og handlinger. Plikten innebærer at gjenopprettende arbeid skal føre til at den krenkte eleven igjen skal få et trygt psykososialt miljø uten krenkinger. Plikten kan omfatte krenkelser utafør skolen dersom de har sammenheng med skolens virksomhet. Med krenking menes belastninger som kan påvirke elevens helse, trivsel, læring og sosiale tilhørighet. Fylkesråden mener vi bør støtte prinsippet om ansattes aktivitetsplikt, plikt til å varsle rektor og paragrafens prosedyrebeskrivelse. Paragrafen sikrer også at den krenkte eleven og foreldre får uttale seg før skolen setter inn gjenopprettende arbeid og de har rett til å be om å få planen skriftlig.

I kommentarene til lovforslaget legges det vekt på elevens og foreldrenes syn når gjenopprettingsarbeidet evalueres. Her savnes avklaring av personvern hensyn. De fleste krenkinger vil involvere medelever eller ansatte som har begått krenkinga, og skolens gjenopprettingsarbeid vil i mange tilfeller rette seg mot denne personen som står bak. Det kan oppstå problem når skolen må holde tilbake for elev/foreldre informasjon om hva som er gjort eller hvilke sanksjoner som er satt inn mot krenkerne. Forholdet mellom den krenkte elevens rett til innsyn og krenkerens rett til personvern må avklares.

Nulltoleransen for personale som krenker, lovfestes. Det presiseres en skjerpet aktivitetsplikt for skoleeieren og skolen om noen ansatte mistenker eller har kunnskap om at ansatte krenker elever. Fylkesråden mener dette forslaget fortjener støtte.

Ansvarsområdet for skolens plikt til å gripe inn i forbindelse med krenkelser presiseres, slik at det går frem av loven atplikten gjelder for alle ord og handlinger som krenker en elev, og som har sammenheng med skolens virksomhet, deriblant digitale krenkelser. Fylkesrådets vurdering er at forslaget bør støttes. Grenseoppgangen her ikke er ikke tydelig nok. Utredninga skisserer en del typetilfeller som udiskutabelt har sammenheng med skolen, som krenkinger på skoleveien eller på skoletur, ekskursjoner og lignende. Utvalget skriver:

«Det er ingen forskjell på om krenkelsen skjer i skolegården eller på Internett, gjennom en SMS eller på digitale læringsplattformer. En utfordring ved digital mobbing er imidlertid at ytringene og handlingene kan forekomme når som helst utenfor skolen og utenom skoletiden. Typisk starter krenkelsene på skolen og fortsetter på nettet etter skoletid. Utvalget foreslår at det i § 9A-7 presiseres at elever ikke skal bli krenket i sammenheng med virksomheten. Dette innebærer at skolen også må intervensjon mot krenkelser som skjer i fritiden, og som kan sies å ha sammenheng med skolens psykososiale miljø. Utvalget mener at siden et kjennetegn ved

digital mobbing er at krenkelsen er vedvarende, vil slike krenkelser ofte prege elevenes psykososiale miljø på skolen. Dette betyr at skolen for eksempel skal intervensjonere der en elev poster en krenkende melding til en medelev på Facebook, selv om dette blir gjort etter skoletid om det har sammenheng med skolen.» (side 186)

Fylkesråden mener at dette prinsippet må avklares og avgrenses slik at det blir håndterbart for skolene. Det er nødvendig med en grenseoppgang mellom foreldreansvar og skolens ansvar for skolemiljøet. Fylkesråden ser også at prinsippet kan være vanskelig å håndheve når elevene blir mer sjølstendige ungdommer og ønsker økt grad av personlig frihet i fritida.

Det lovfestes et forbud mot gjengjeldelse overfor elever eller foreldre som melder fra om at eleven er krenket. Etter fylkesrådets vurdering bør dette forslaget støttes.

Utvalget foreslår at departementet bes om å utrede behovet for rettslig grunnlag for bruk av tvang i grunnopplæringen. Dette forslaget også bør støttes.

Utvalget har fremmet en rekke forslag i kapittel 16. Disse er gjengitt i bakgrunnskapittelet. De fleste forslagene kan støttes. Når det gjelder forslaget om å la Barneombudet få myndighet til å sanksjonere skoleeiere som ikke har gjort nok for å stoppe krenkelser mener fylkesråden det er problematisk og bør ikke støttes. Barneombudet er et organ som har til oppgave å ivareta barns interesser, og det er ikke fornuftig å bruke et partsorgan som klageorgan fordi det ikke oppleves som uavhengig og nøytralt. Fylkesråden ønsker heller ikke et nasjonalt elevombud som klageorgan fordi det vil hefte samme motforestillinger om partsinteresser ved det. Fylkesråden ønsker at enten Fylkesmannen styrkes til å behandle elevklager på en mer effektiv måte enn i dag eller at det opprettes et nytt, uavhengig klageorgan.

Fylkesråden støtter at klagegrunnlaget skal være hvorvidt skole og skoleeier setter inn tilstrekkelige tiltak for å stoppe krenkinger (dvs overholde aktivitetsplikten). Utvalget uttaler at det ikke stilles krav til skriftlighet eller store krav til begrunnelse, noe vi bør sette spørsmålsteget ved, da en slik sak vil kunne få alvorlige konsekvenser for en skole, og den må få anledning til å imøtegå konkrete anklager eller påstander om manglende aktivitet.

Konsekvenser

Den viktigste konsekvens for NFK som skoleeier er at det innføres en aktivitetsplikt. Skoleeiers håndheving av aktivitetsplikten vil forutsette et betydelig kompetanseløft. Skolens og Utdanningsavdelingens lovkunnskap og regelforståelse må derfor styrkes betydelig.

Vedtakskompetanse

Fylkestingets delegasjonsreglement, kap 6, pkt 6.6

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Fylkesrådet støtter forslaget om at sentrale prinsipper i barnekonvensjonen lovfestes i opplæringslovens kapittel 1 og i kapittel 9a

2. Fylkesrådet slutter seg til de fleste av forslagene i utredningens kapittel 16 og forslagene til endring av kapittel 9a i opplæringsloven.
3. Det intensiverte arbeidet mot mobbing og trakassering av elever må føre til en styrking av rettsvernet for skolens elever. Barn og unge skal oppleve norsk skole som et trygt sted å være.
4. Fylkesrådet støtter at formålet med loven er å forhindre krenkelser, men Fylkesrådet vil presisere at definisjonen av begrepet krenkelse er for vid og uklar når man legger til grunn kun det subjektive aspektet. Krenkeshensikt bør være en skjerpene omstendighet. De som fører til skade må straffes.
5. Fylkesrådet støtter at kravet til systematisk HMS-arbeid og internkontroll knyttet til elevenes skolemiljø i kapittel 9a presiseres i loven. Det kan vurderes hvorvidt noen av punktene i tredje ledd mer naturlig hører hjemme i en forskrift enn i selve lovteksten.
6. Fylkesrådet støtter forslagene til endring av bestemmelsene om brukermedvirkning. I dagens § 9a-5 heter det: *Skolemiljørepresentantane skal ikkje vere til stades når utvalet behandlar saker som er omfatta av teieplikt etter lov og forskrifter*. Denne bestemmelsen videreføres i ny § 9A-4.
7. Fylkesrådet etterlyser en grenseoppgang mellom foreldreansvar og skolens ansvar for skolemiljøet
8. Fylkesrådet vil peke på at det i kommentarene til lovforslaget legges vekt på elevens og foreldrenes syn når gjenoppretingsarbeidet evalueres. Fylkesrådet savner her avklaring av personvernensyn. Forholdet mellom den krenkte elevens rett til innsyn og krenkerens rett til personvern må avklares.
9. Fylkesrådet er uenig i forslaget om å la Barneombudet få myndighet til å sanksjonere skoleeiere som ikke har gjort nok for å stoppe krenkelser. Fylkesrådet mener at enten Fylkesmannen styrkes til å behandle elevklager på en mer effektiv måte enn i dag eller at det opprettes et nytt, uavhengig klageorgan.

Bodø den 10.06.2015
Grete Bang
fylkesråd for utdanning
sign

Saksnummer	Utvalg/komite	Dato
161/2015	Fylkesrådet	27.05.2015
101/2015	Fylkestinget	08.06.2015

Høring - Djupedalutvalget NOU 2015:2 Å høre til

Sammendrag

Fylkestinget støtter Djupedalutvalgets hovedinnretning og forståelse av nulltoleranse for krenkelser og mobbing. Forslaget om nasjonal kompetanseheving for bedre psykososialt skolemiljø er positivt. Arbeidet med positivt elevsyn og bedre regelforståelse må styrkes. Det er positivt at skoleeiers ansvar og aktivitetsplikt styrkes. Det er positivt at krenkelse tas inn som kategori i lovverket. Dette forutsettes en omforent begrepsforståelse. Fylkesrådet bes vurdere å avgi uttalelse om de juridiske implikasjonene av forslag om nytt kapittel 9a i opplæringsloven.

Bakgrunn

Ved kongelig resolusjon av 9. august 2013 ble det oppnevnt et utvalg for å vurdere de samlede virkemidlene for å skape et godt psykososialt skolemiljø, motvirke og håndtere mobbing og andre uønskede hendelser i skolen. Utvalget har vært ledet av fylkesmann i Aust-Agder, Øystein Djupedal, og utvalget avga sin utredning den 18. mars i år. Tittelen på utredningen er «Å høre til: Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø». Utredningen er nå ute på høring med høringsfrist 22. juni d.å.

Utredningen er meget omfattende. Teksten er på omtrent 400 sider, og utvalgets utredning inneholder noe over 100 tiltak. Hovedpunktene i utredningen og de viktigste tiltakene blir omtalt i det følgende.

Bakgrunnen for utredningen er fokuset på mobbing i skolen. Mobbing er et samfunnsproblem som må løses gjennom felles nasjonal innsats. Et trygt psykososialt skolemiljø er helt avgjørende for at alle elever skal føle seg inkludert og ha gode forhold for læring. Utvalget foreslår tiltak for at alle elever skal ha et trygt skolemiljø uten krenkelser, mobbing trakassering og diskriminering.

Utvalget legger fire overordnede perspektiver til grunn for sine vurderinger og konklusjoner:

1. Menneskerettighetene som målestokk: Elever som mobbes, krenkes, trakasseres eller diskrimineres på skolen får sine grunnleggende menneskerettigheter brutt. Utvalget henviser her til FNs barnekonvensjon som gir barn grunnleggende menneskerettigheter som skal oppfylles.

2. Samfunnet skal ha en nullvisjon om og nulltoleranse for krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering: Dette innebærer at skolen må reagere når det skjer og slå ned på alle tilløp til krenkende atferd. Nulltoleranse betyr at man ikke skal være fornøyd med at «bare to prosent av elevene opplever å bli mobbet». Det er et felles ansvar å signalisere hva slags ansvar vi vil ha.
3. Faglig læring og sosial læring hører sammen: God opplæring skaper trygge psykososiale læringsmiljøer. Dette krever at våre tankesett om faglig og sosial læring må kobles nærmere sammen. Elevenes faglige utfordringer skal være tilpasset elevenes evner og forutsetninger. Det er viktig med relevant og forståelig tilbakemeldinger fra lærerne.
4. Inkludering for å høre til: Begrepet «inkludering» har tradisjonelt vært knyttet til elever med særskilte behov og behov for spesialundervisning. Utvalget mener at begrepet må forstås bredere og mer allment. Det er et grunnleggende perspektiv at alle elever skal ha en opplevelse av sosial tilhørighet.

Fem utfordringer

Utvalget trekker frem utfordringer som kan forbedres i arbeidet med å fremme et trygt psykososialt skolemiljø.

1. Rettssikkerhet – elevenes rettigheter blir ikke oppfylt

Opplæringsloven gir sterke rettigheter som utløser plikter for skoleeier, skolen og alle ansatte i skolen. Etter utvalgets vurdering blir rettigheter og plikter i kapittel 9a i opplæringsloven ikke oppfylt. Opplæringsloven har ikke rettslige midler til å sikre en tilstrekkelig gjennomføring av vedtak. Utvalget er av den oppfatning at det er behov for at tilsyns- og klageinstansen kan pålegge sanksjoner og reaksjoner dersom skoleeier ikke oppfyller lovpålagte krav.

2. Skolekultur – skolekulturen fokuserer for lite på nulltoleranse, krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering

Det er for liten bevissthet knyttet til betydningen av skolekultur, det vil si holdninger, verdier, og hvordan dette påvirker det psykososiale miljøet. Skoleledelsen har et særlig ansvar som rollemodeller. Skoleledelsen har et særlig ansvar som rollemodeller.

3. Involvering og samarbeid – elever og foreldre involveres ikke godt nok i skolens arbeid med det psykososiale skolemiljøet

Elever blir ikke tatt med på råd om hvordan utfordringer i elevkulturen kan løses. Elever og foresatte blir ikke informert om og involvert i oppfølging av resultater fra Elevundersøkelsen. Foreldre opplever at skolens ansatte ikke griper inn når barn blir krenket. Gode relasjoner mellom skole og foresatte er viktig for å løse mobbesaker, saker som ofte har høyt konfliktnivå.

4. Ansvarliggjøring og systematikk – skoleeierens og skoleledernes kapasitet til å jobbe systematisk og langsiktig med å utvikle skolemiljøet er mangelfull

Det jobbes for lite og ikke systematisk nok. Ofte hopper skolene mellom ulike tiltak, og langsiktigheten i arbeidet mangler. Det er nødvendig å implementere tiltak som virker. Utvalget løfter frem at det er nødvendig for å sette inn tiltak rettet mot skoleledelse og klasseledelse. Skoleeier og skoler mangler ofte forskningsbasert kompetanse om hvilke metoder som virker.

5. Organisering – ansvarsfordelingen i støttesystemet er for utydelig

Det er mange aktører på ulike nivåer, og det tverrfaglige samarbeidet er for dårlig. Elever og foresatte får ikke rask og god hjelp.

Utvalgets viktigste forslag

Utvalget fremmer i alt omtrent 100 forslag i utredningen. Det vil føre for langt å gå inn på alle forslagene. De viktigste forslagene er gjengitt her. I tillegg gis det en litt grundigere oversikt over de foreslåtte endringene i kapittel 9a i opplæringsloven.

1. Å legge til rette for en stor statlig satsing på inkluderende skole

Forslaget innebærer en satsing på skolebasert kompetanseutvikling som skal tilbys alle landets skoler for å styrke håndtering av regelverk og det forebyggende arbeidet. Satsingen skal foregå over flere år, involvere alle skoler og alle ansatte og reflekteres i lærer- og rektorutdanningene.

2. Endring av opplæringslovens kapittel 9 a

De viktigste forslagene til lovendringer er beskrevet nedenfor.

3. Styrket håndtering av opplæringsloven

Forslaget innebærer at Barneombudet blir førsteinstans for klager på krenkelser og gis myndighet til å gjøre vedtak om administrative sanksjoner og reaksjoner.

4. Målrettet innsats mot krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering

Innsatsen rettes mot forebygging og håndtering. Arbeidet med digital mobbing skal intensiveres.

5. Styrking av skoleeierskapet

Skoleeier spiller en viktig rolle for å legge til rette for et godt psykososialt skolemiljø. En bred satsing sammen med skoleeier er avgjørende for å bedre skolekulturen.

6. «Et lag rundt eleven»

Utvalget understreker at det er viktig at mange yrkesgrupper kan bidra til et bedre skolemiljø. Utvalget trekker særlig frem PP-tjenesten og skolehelsetjenesten

7. Ny forskning på kunnskapssvake områder

Utvalget etterlyser mer forskning som kan bidra til å redusere omfanget av krenkelser, mobbing m.v. og bedre elevenes psykososiale miljø.

Nærmere om forslag til kapittel 9a i opplæringsloven

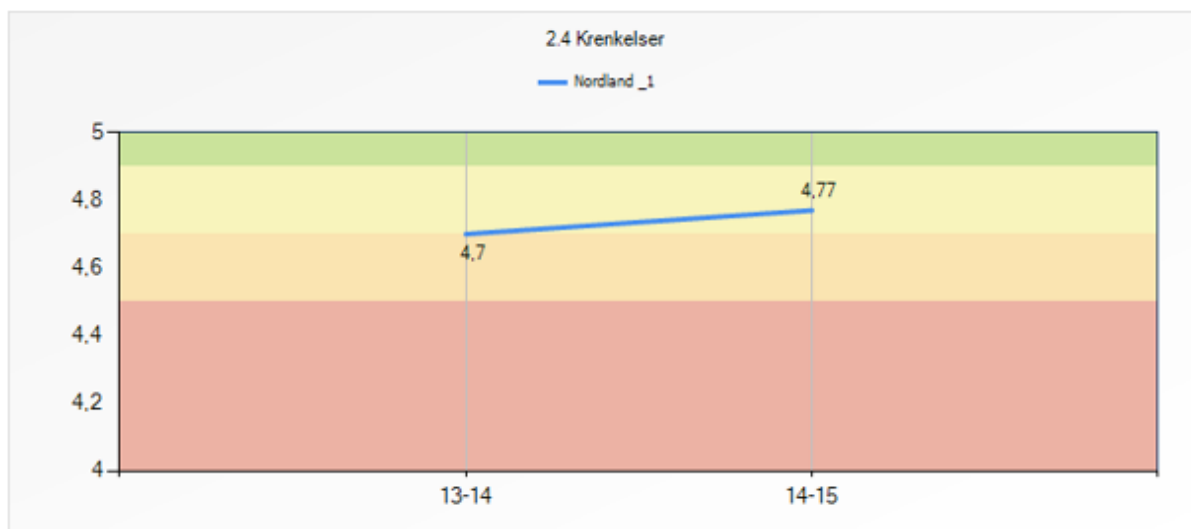
Utvalget går inn for omfattende endringer i opplæringslovens kapittel 9a. Dette kapittelet omtales ofte som elevenes arbeidsmiljølov. De viktigste endringsforslagene er gjengitt nedenfor:

- Sentrale prinsipper i barnekonvensjonen lovfestes i opplæringslovens kapittel 1 og i kapittel 9a.
- Innholdet i elevens rett til et trygt psykososialt skolemiljø presiseres i loven, og ulovfestede prinsipper reguleres i §9A-1.
- Skoleeierens plikt til å sette inn tiltak for å fremme et trygt psykososialt skolemiljø for alle elever tydeliggjøres i kapittel 9a
- Elevens rett til et trygt fysisk miljø reguleres i §9A-2
- Kravet til systematisk HMS-arbeid og internkontroll knyttet til elevenes skolemiljø i kapittel 9a presiseres i loven.
- Reguleringen av ordensreglement, herunder bortvisning, flyttes til kapittel 9a.
- Det foreslås endringer i bestemmelsene om brukermedvirkning, særlig skolemiljøutvalget.
- Skoleeiere gis en lovpålagt plikt til å gi medlemmer i brukerorganene opplæring, slik at de kan utføre vervet sitt på en forsvarlig måte.
- Det foreslås en aktivitetsplikt med lovfestede krav til hvordan skoler skal behandle krenkelser av elevene.
- Nulltoleransen for personale som krenker, lovfestes. Det presiseres en skjerpet aktivitetsplikt for skoleeieren og skolen om noen ansatte mistenker eller har kunnskap om at ansatte krenker elever.
- Ansvarsområdet for skolens plikt til å gripe inn i forbindelse med krenkelser presiseres, slik at det går frem av loven at plikten gjelder for alle ord og handlinger som krenker en elev, og som har sammenheng med skolens virksomhet, deriblant digitale krenkelser.
- Det lovfestes et forbud mot gjengjeldelse overfor elever eller foreldre som melder fra om at eleven er krenket.
- Departementet bes om å utrede behovet for rettslig grunnlag for bruk av tvang i grunnopplæringen.

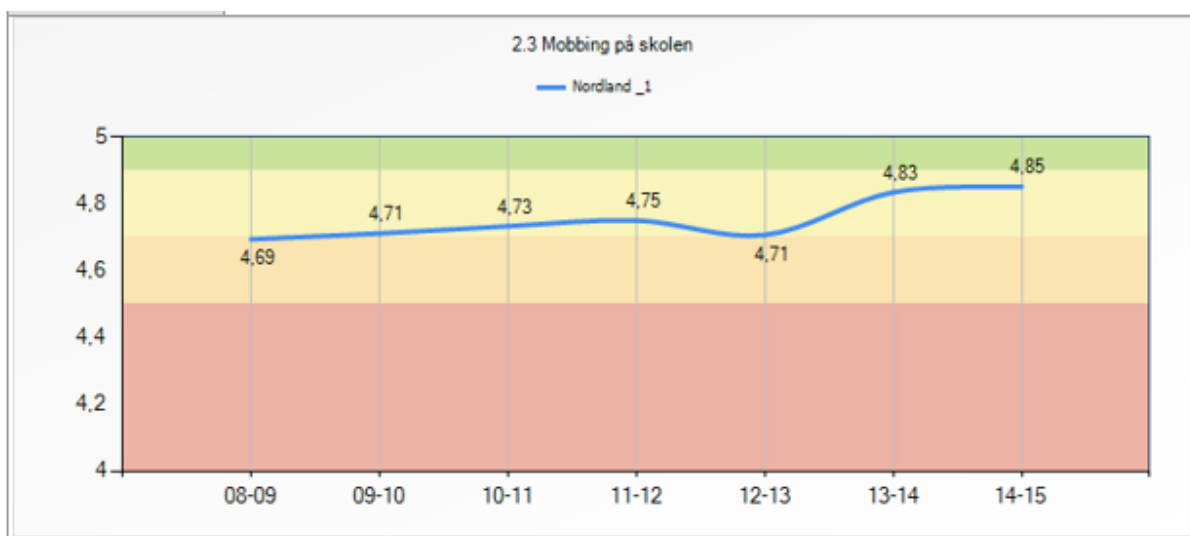
Problemstilling

Situasjonen i Nordland

Tall hentet fra PULS, som er et analyseverktøy som de fleste fylkeskommunene bruker, sier noe om situasjonen i Nordland. Figur 1 viser situasjonen for krenkelser for skoleårene 2013-2014 og 2014-2015. Jo høyere verdi, jo bedre er situasjonen. Tallene er hentet fra Elevundersøkelsen. Som det fremgår av figuren er det en svak fremgang fra det ene skoleåret til det andre, men resultatet kunne vært bedre.

Tallene for mobbing viser med unntak for skoleåret 2012-2013, en svak men jevn fremgang på dette området, slik figuren nedenfor viser.

PULS gir også mulighet til å se hvordan Nordland ligger an sammenlignet med resten av de fylkene som bruker dette systemet. Et stort flertall av fylkeskommunene bruker PULS. Tallene fra PULS viser at Nordland ligger svært nært gjennomsnittet av de fylkeskommunene som bruker PULS. Dette gjelder både for mobbing og krenkelser. Både for Nordland og for snittet av fylkeskommunene som bruker PULS viser tallene små endringer i verdiene for både krenkelser og mobbing.

Krenkelser som ny kategori

Djupedalutvalgets utredning foreslår å innføre krenkelser som ny kategori i tillegg til mobbing i arbeidet med å styrke det psykososiale skolemiljøet. Krenkelser kan forstås som enkeltstående eller flere hendelser som krenker en elevs integritet og verdighet og omfatter alt

fra mobbing, vold, trakassering til enkeltstående utsagn.

Elevundersøkelsen 2014 viser at ca. 15 prosent av elevene opplever å bli krenket på skolen mer enn to til tre ganger i måneden. Andelen elever som blir krenket er høyest på 9. og 10. trinn, mens andelen elever som opplever at de krenkes går ned i videregående opplæring.

Mens definisjonen av mobbing legger til grunn at mobbingen skal være gjentakelser over tid innebærer krenkelser alvorlige enkelthendelser. Det antas at utvalget ønsker å integrere krenkelser som kategori i arbeidet med bedring av det psykososiale skolemiljøet og styrking av lovverket ut fra en vurdering av at krenkelser mot enkeltelever kan være så alvorlige at de kan merke eller skade en person for livet i verste fall med de omkostninger dette innebærer i det enkelte livsprosjekt og for samfunnet.

Vurderinger

Djupedalutvalget har etter Fylkesrådets vurdering gjort en grundig behandling og drøfting av de ulike sidene som påvirker elevenes psykososiale miljø. Utredningen gir et kraftig signal om viktigheten av et trygt psykososialt miljø for den enkelte elev og nødvendigheten av å jobbe med barns menneskerettigheter.

Barnekonvensjonen understreker barns grunnleggende menneskerettigheter. Fylkesrådet er opptatt av at både skoleeier og den enkelte skole har et grunnleggende ansvar for at respekten for enkeltindividet skal komme til uttrykk ved at skolen skal ha tro på eleven, vi skal lytte til eleven og handle raskt ved mistanke eller kjennskap til at elever blir krenket. Mobbing eller krenkelser kan ha svært dramatisk konsekvenser for den enkelte, og Fylkesrådet ønsker å understreke at nulltoleranse mot mobbing og arbeidet med å motvirke krenkelser ikke bare skal være retoriske formuleringer, men hardt, kunnskapsbasert arbeid hver dag, i klasserom, på verksted, i kantine og bibliotek og i andre sammenhenger der elever og lærlinger møtes.

Et viktig virkemiddel i arbeidet for et godt psykososialt skolemiljø er at skolen har et godt elevsyn. Fylkesrådet vil i den sammenheng fremheve at flere av skolene våre gjør et godt arbeid her. Ved Aust-Lofoten videregående skole har skolens ledelse og ansatte i fellesskap utviklet en ansattstandard som er en konkret tilnærming til hvordan lærere skal behandle elevene og selv fremstå som rollemodeller. Dette mener Fylkesrådet er et godt eksempel til etterfølgelse.

Fylkesrådet støtter også utvalgets tenking rundt nulltoleranse. Nulltoleranse innebærer at det ikke skal være NOEN tilfeller av mobbing. Det betyr at skoleeiere og skoler må ha null tilfeller av mobbing som mål, og det er ikke tilstrekkelig med å si seg fornøyd med mindre forbedringer i resultatene i Elevundersøkelsen på dette området.

Fylkesrådet støtter de prioriterte forslagene i Djupedalutvalgets utredning. Forslaget om en nasjonal satsing på kompetanseheving basert på samme modell som «Ungdomstrinn i utvikling», der kompetansehevingen er basert på den enkelte skole, er et viktig trekk. Etter Fylkesrådets vurdering bør man dog vurdere om denne satsingen skal inkluderes i pågående satsinger uten å miste fokus på arbeidet for bedre psykososialt skolemiljø. For mange statlige satsinger og programmer på en gang kan svekke effekten av disse.

Fylkesrådet er også enig i at skoleeier må ta et sterkere ansvar enn i dag, og regelforståelse og

lovkunnskap må være et prioritert område både på skoleeiernivå og på skolenivå. Videre er forslagene til aktivitetsplikt ved krenkelser og mobbing samt forslaget om skjerpet aktivitetsplikt dersom ansatte mobber en elev en logisk konsekvens av de lovendringer utvalget foreslår. Fylkesrådet forutsetter at arbeidet med styrket regelforståelse blir integrert i sektorens arbeid med kompetanseheving og i NFKs styringsdialog med skolene.

Utvalget foreslår at krenkelser innføres som kategori i lovverket. Fylkesrådet vil her bemerke at dette er en krevende kategori, fordi den er svært omfattende. Dette til tross mener Fylkesrådet at dette er et riktig grep. Alvorlige krenkelser kan ha så alvorlige konsekvenser for den som blir krenket at det godtgjør at krenkelser tas inn som kategori i lovverket. Fylkesrådet forutsetter at det utvikles kriterier for håndtering av krenkelser og at nasjonale myndigheter i samarbeid med adekvate fagmiljøer og skoleeiere sørger for en felles begrepsforståelse angående krenkelser.

Gode psykososiale miljø og økt trivsel, medvirkning og inkludering skapes også av innbydende, varierte og inkluderende fysiske miljø - inne som ute. Fysiske miljø som stimulerer til samhandling, sosialt engasjement og fysisk deltakelse og utfoldelse. Når utvalget i sitt mandat understreker at de skal utrede de samlede virkemidler for å skape et godt psykososialt skolemiljø og at de samtidig legger til grunn en bred tolkning av mandatet, er det uheldig at utvalget ikke inkluderer og vurderer en så vidt viktig del av det å bygge trivsel og forebygge mobbing og trakassering.

Når det fysiske miljø tilknyttet grunnopplæringen ikke er blitt en del av Djupedalsutvalgets arbeid, vil fylkesrådet anbefale statlige myndigheter å nedsette et eget utvalg som kan vurdere skoleanleggenes og tilhørende uteområders fysiske utforminger som grunnlag for å sikre god både psykisk og fysisk helse hos elevene.

Utvalgets forslag til nytt kapittel 9a i opplæringsloven er svært omfattende. Fylkesrådet er i hovedsak positiv til forslagene. Samtidig ser Fylkesrådet behov for en samlet og grundig gjennomgang av forslagene som egen sak før høringsfristens utløp. Fylkesrådet vil derfor anmode Fylkestinget om fullmakt til å sende en separat uttalelse om forslag til nytt kapittel 9a.

Konsekvenser

Saken har følgende konsekvenser:

- Skoleeiers og skolens ansvar blir innskjerpet. Dette krever en oppfølging i form av bedre rutiner og styrket lovkunnskap og regelforståelse.
- Skolens elevsyn må styrkes og bli konkretisert på en slik måte at skolene praktiserer et likt elevsyn preget av respekt for og tro på eleven.
- Pågående kompetanseheving, f.eks. innenfor klasseledelse, må integrere en sterkere regelforståelse og konsekvensene av nulltoleranse mot mobbing.
- Skoleeiers styringsdialog med skolene må styrkes for å styrke arbeidet for et bedre psykososialt skolemiljø.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Fylkestinget er enig i at arbeidet for et bedre psykososialt skolemiljø må styrkes betydelig. Fylkestinger er opptatt av at både skoleeier og den enkelte skole har et grunnleggende ansvar for at respekten for enkeltindividet skal komme til uttrykk ved at skolen skal ha tro på eleven, vi skal lytte til eleven og handle raskt ved mistanke eller kjennskap til at elever blir krenket. Mobbing eller krenkelser kan ha svært dramatisk konsekvenser for den enkelte, og fylkestinget ønsker å understreke at nulltoleranse mot mobbing og arbeidet med å motvirke krenkelser ikke bare skal være retoriske formuleringer, men hardt, kunnskapsbasert arbeid hver dag, i klasserom, på verksted, i kantine og bibliotek og i andre sammenhenger der elever og lærlinger møtes.
2. Fylkestinget støtter utvalgets forståelse av og forslag med hensyn til nulltoleranse mot mobbing.
3. Fylkestinget ser positivt på forslaget om en sterk satsing på kompetanseheving for bedre psykososialt skolemiljø. Nasjonale myndigheter bør vurdere om dette skal være en egen satsing eller kobles til pågående satsinger i grunnopplæringen.
4. Fylkestinget ber Fylkesrådet sørge for at arbeidet med et positivt elevsyn styrkes. Videre forutsetter Fylkestinget at kompetanseheving innenfor klasseledelse tar opp i seg viktige tema innenfor psykososialt skolemiljø og at skoleeiers og skolenes lovkunnskap og regelforståelse styrkes.
5. Fylkestinget stiller seg positiv til at skoleeiers ansvar styrkes og at det innføres en aktivitetsplikt ved krenkelser og mobbing.
6. Fylkestinget støtter at krenkelse som kategori innføres som kategori i lovverket. Ut fra en vurdering av at krenkelser mot enkeltelever kan være så alvorlige, at de kan merke eller skade en person for livet, i verste fall med de omkostninger dette innebærer i det enkelte livsprosjekt og for samfunnet. Nasjonale myndigheter og andre relevante aktører anmodes om å arbeide for å etablere og praktisere en omforent begrepsforståelse med hensyn til krenkelser.
7. Gode psykososiale miljø og økt trivsel, medvirkning og inkludering skapes også av innbydende, varierte og inkluderende fysiske skolemiljø så vel innendørs som utendørs. Fylkestinget anbefaler at det nedsettes et eget utvalg som utreder disse forhold og sammenhenger og som presenterer strategier og tiltak for oppfølginger.
8. Fylkestinget er enig i at faglig læring og sosial læring hører sammen.
9. Fylkestinget ber Fylkesrådet foreta en gjennomgang av forslagene om endringer i kapittel 9a i opplæringsloven og sende separat høringsuttalelse om dette.

Bodø den 27.05.2015

Tomas Norvoll
fylkesrådsleder
sign

Grete Bang
fylkesråd for utdanning
sign

27.05.2015 Fylkesrådet

FRÅD-161/2015

Vedtatt

Fylkesrådets innstilling enstemmig vedtatt

08.06.2015 Fylkestinget

Utdanningskomiteens innstilling ble lagt fram av saksordfører Linn Stemland, Rødt

1. Fylkestinget er enig i at arbeidet for et bedre psykososialt skolemiljø må styrkes betydelig. Fylkestinger er opptatt av at både skoleeier og den enkelte skole har et grunnleggende ansvar for at respekten for enkeltindividet skal komme til uttrykk ved at skolen skal ha tro på eleven, vi skal lytte til eleven og handle raskt ved mistanke eller kjennskap til at elever blir krenket. Mobbing eller krenkelser kan ha svært dramatisk konsekvenser for den enkelte, og fylkestinget ønsker å understreke at nulltoleranse mot mobbing og arbeidet med å motvirke krenkelser ikke bare skal være retoriske formuleringer, men hardt, kunnskapsbasert arbeid hver dag, i klasserom, på verksted, i kantine og bibliotek og i andre sammenhenger der elever og lærlinger møtes.
2. Fylkestinget støtter utvalgets forståelse av og forslag med hensyn til nulltoleranse mot mobbing.
3. Fylkestinget ser positivt på forslaget om en sterk satsing på kompetanseheving for bedre psykososialt skolemiljø. Nasjonale myndigheter bør vurdere om dette skal være en egen satsing eller kobles til pågående satsinger i grunnopplæringen.
4. Fylkestinget ber Fylkesrådet sørge for at arbeidet med et positivt elevsyn styrkes. Videre forutsetter Fylkestinget at kompetanseheving innenfor klasseledelse tar opp i seg viktige tema innenfor psykososialt skolemiljø og at skoleeiers og skolenes lovkunnskap og regelforståelse styrkes.
5. Fylkestinget stiller seg positiv til at skoleeiers ansvar styrkes og at det innføres en aktivitetsplikt ved krenkelser og mobbing.
6. Fylkestinget støtter at krenkelse som kategori innføres som kategori i lovverket. Ut fra en vurdering av at krenkelser mot enkeltelever kan være så alvorlige, at de kan merke eller skade en person for livet, i verste fall med de omkostninger dette innebærer i det enkelte livsprosjekt og for samfunnet. Nasjonale myndigheter og andre relevante aktører anmodes om å arbeide for å etablere og praktisere en omforent begrepsforståelse med hensyn til krenkelser.
7. Gode psykososiale miljø og økt trivsel, medvirkning og inkludering skapes også av innbydende, varierte og inkluderende fysiske skolemiljø så vel innendørs som

utendørs. Fylkestinget anbefaler at det nedsettes et eget utvalg som utreder disse forhold og sammenhenger og som presenterer strategier og tiltak for oppfølginger.

8. Fylkestinget er enig i at faglig læring og sosial læring hører sammen.
9. Fylkestinget ber Fylkesrådet foreta en gjennomgang av forslagene om endringer i kapittel 9a i opplæringsloven og sende separat høringsuttalelse om dette.

Linn Stemland, Rødt, fremmet også Rødts forslag fra komiteen

1. Fylkestinget ser at det kan være et større problem med utenforskap, enn med direkte mobbing i videregående skole. Vi ber derfor om at man også fokuserer på begrepet utenforskap og innholdet i dette, i den videre behandlingen av saken.
2. Fylkestinget mener at det mest treffsikre tiltaket vil være at lærerne har tid til å se hver enkelt elev og ha mulighet til å avdekke skjulte strukturer og begynnende tegn til mobbing og utenforskap i elevgruppen. På denne bakgrunn mener vi at et makstall for antall elever den enkelte lærer har, vil være en viktig faktor i arbeidet mot krenkelser, mobbing, utenforskap, trakassering og diskriminering.

May Valle, V, fremmer følgende oversendelsesforslag

1. *Fylkestinget er enig i at arbeidet for et bedre psykososialt skolemiljø må styrkes betydelig.*
2. *Fylkestinget støtter utvalgets forståelse av og forslag med hensyn til nulltoleranse mot mobbing.*
3. *Fylkestinget ser behovet for sterk satsin på kompetanseheving for bedre psykososialt skolemiljø. Nasjonale myndigheter bør vurdere om dette skal være en egen satsing eller kobles til pågående satsinger i grunnoppøring.*
4. *Fylkestinget ber fylkesrådet oppfordre de enkelte skoler til å innarbeide et grunnleggende positivt elevsyn i skolens virksomhetsplan og måldokument.*

Votering

Komiteinnstillinga punktene 1 - 9 enstemmig vedtatt med 53 stemmer.

Rødts forslag til punkt 1 fikk 8 stemmer og falt (2Rødt, 2V og 4SP).

Rødts forslag til punkt 2 fikk 11 stemmer og falt (2Rødt, 3SV, 4SP og 2V).

Oversendelsesforslaget fra Venstre vedtatt oversendt.

FT-101/2015

Vedtak

1. Fylkestinget er enig i at arbeidet for et bedre psykososialt skolemiljø må styrkes betydelig. Fylkestinger er opptatt av at både skoleeier og den enkelte skole har et grunnleggende ansvar for at respekten for enkeltindividet skal komme til uttrykk ved at skolen skal ha tro på eleven, vi skal lytte til eleven og handle raskt ved mistanke eller kjennskap til at elever blir krenket. Mobbing eller krenkelser kan ha svært dramatisk konsekvenser for den enkelte, og fylkestinget ønsker å understreke at nulltoleranse mot mobbing og arbeidet med å motvirke krenkelser ikke bare skal være retoriske formuleringer, men hardt, kunnskapsbasert arbeid hver dag, i klasserom, på verksted, i kantine og bibliotek og i andre sammenhenger der elever og lærlinger møtes.
2. Fylkestinget støtter utvalgets forståelse av og forslag med hensyn til nulltoleranse mot mobbing.
3. Fylkestinget ser positivt på forslaget om en sterk satsing på kompetanseheving for bedre psykososialt skolemiljø. Nasjonale myndigheter bør vurdere om dette skal være en egen satsing eller kobles til pågående satsinger i grunnopplæringen.
4. Fylkestinget ber Fylkesrådet sørge for at arbeidet med et positivt elevsyn styrkes. Videre forutsetter Fylkestinget at kompetanseheving innenfor klasseledelse tar opp i seg viktige tema innenfor psykososialt skolemiljø og at skoleeiers og skolenes lovkunnskap og regelforståelse styrkes.
5. Fylkestinget stiller seg positiv til at skoleeiers ansvar styrkes og at det innføres en aktivitetsplikt ved krenkelser og mobbing.
6. Fylkestinget støtter at krenkelse som kategori innføres som kategori i lovverket. Ut fra en vurdering av at krenkelser mot enkeltelever kan være så alvorlige, at de kan merke eller skade en person for livet, i verste fall med de omkostninger dette innebærer i det enkelte livsprosjekt og for samfunnet. Nasjonale myndigheter og andre relevante aktører anmodes om å arbeide for å etablere og praktisere en omforent begrepsforståelse med hensyn til krenkelser.
7. Gode psykososiale miljø og økt trivsel, medvirkning og inkludering skapes også av innbydende, varierte og inkluderende fysiske skolemiljø så vel innendørs som utendørs. Fylkestinget anbefaler at det nedsettes et eget utvalg som utreder disse forhold og sammenhenger og som presenterer strategier og tiltak for oppfølginger.
8. Fylkestinget er enig i at faglig læring og sosial læring hører sammen.
9. Fylkestinget ber Fylkesrådet foreta en gjennomgang av forslagene om endringer i kapittel 9a i opplæringsloven og sende separat høringsuttalelse om dette.

Oversendelsesforslag

1. *Fylkestinget er enig i at arbeidet for et bedre psykososialt skolemiljø må styrkes betydelig.*
2. *Fylkestinget støtter utvalgets forståelse av og forslag med hensyn til nulltoleranse mot mobbing.*

3. *Fylkestinget ser behovet for sterk satsin på kompetanseheving for bedre psykososialt skolemiljø. Nasjonale myndigheter bør vurdere om dette skal være en egen satsing eller kobles til pågående satsiger i grunnoppøring.*
4. *Fylkestinget ber fylkesrådet oppfordre de enkelte skoler til å innarbeide et grunnleggende positivt elevsyn i skolens virksomhetsplan og måldokument.*

Vedlegg

Tittel	DokID
Djupedalutvalget sammendrag	555658
FT-sak 101 Innstilling fra komite for utdanning	564327
FT-sak 101 Forslag fra Venstre	564437